

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Стефан Василев Пеев, д.м.н.

Член на научно жури, съгласно Заповед на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна № Р-109-560/06.12.2021 г., хабилитиран в професионално направление 7.2 Стоматология, Катедра „Пародонтология и дентална имплантология“, Декан на Факултета по Дентална медицина, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

Относно: Дисертационен труд на тема *“Подобряване на качеството на живот на пациенти с хъркане и обструктивна сънна апнея чрез интраорални устройства“*, за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, в област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.2. Стоматология, по докторска програма “Ортопедична стоматология“.

Автор: д-р Людмил Христов Матев, докторант в самостоятелна форма на обучение, по докторска програма „Ортопедична стоматология“, Катедра „Дентално материалознание и пропедевтика на протетичната дентална медицина“, Факултет по Дентална медицина, Медицински университет – Варна.

Научен ръководител: доц. д-р Марио Петров Милков, д.м.; доц. д-р Христина Иванова Арнаутска, д.м.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Настоящата Рецензия е изготвена въз основа на Заповед на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна № Р-109-560/06.12.2021 г. с назначен състав на Научно жури по процедура за публична защита на горепосочения дисертационен труд.

Представеният комплект с материали на хартиен и електронен носител е пълен, представен е в законоустановения срок и е в съответствие с чл. 44 (3) от Правилника за развитие на академичния състав и Процедурата за придобиване на ОНС „доктор“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Д-р Людмил Христов Матев е роден през 1976 г. в гр. Варна. Възпитаник е СОУ „Св. Климент Охридски“ – гр. Варна. През 2003 г. завършва спец. Дентална медицина в Медицински университет – София. След проведен конкурс през 2009 г., е назначен за редовен асистент в Катедрата по Протетична дентална медицина и ортодонтия, към Факултета по дентална медицина при Медицински университет – Варна. Към момента е асистент в Катедра „Дентално материалознание и пропедевтика на протетичната

дентална медицина“ към ФДМ-Варна. Има придобита специалност по Протетична дентална медицина от 2013 г.
Писмено и говоримо владее английски и руски език.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Сънят представлява нормално, периодично възникващо подтискане на съзнанието, по време на което организма на индивида почива и се възстановява. Наблюдава се забавяне на метаболитните процеси, както и инхибиране на получаването на сензорна информация, волевата мускулна активност и реакциите спрямо външни стимули. Нарушенията на дишането по време на сън са голяма група заболявания, като се започне от хабитуалното хъркане, се премине през синдрома на резистентност на горните дихателни пътища, обструктивната сънна апнея (ОСА), Чейн-Стоуксовото дишане и синдрома на хиповентиляция, свързан със затлъстяването. Нарушенията на дишането по време на сън са хронични и се причиняват от колапс на горните дихателни пътища по време на сън, наличие на асфиксия, фрагментиране на съня, флукуации в артериалното кръвно налягане и повишение в активацията на симпатиковата част на нервната система.

Обструктивната сънна апнея е най-честият тип апнея и се характеризира с наличието на повтарящи се епизоди на частична или цялостна обструкция на дихателните пътища на пациента по време на сън, въпреки усилията, които той полага, за да диша. Наблюдава се и намаляване на концентрацията на кислород в кръвта на болния. Американската академия по медицина на съня определя обструктивната сънна апнея като медицинско заболяване. Сред обичайните симптоми на ОСА са: необичайната дневна сънливост и умора, неспокоен сън, хъркане, дефицит на вниманието и/или хиперактивност (при деца), трудности при концентрацията, нощен бруксизъм, нарушения в темпоромандибуларната става (ТМС), сексуални дефицити и обилно изпотяване. Някои допълнителни симптоми могат да бъдат: синдром на неспокойните крака, накъсване на съня и липса на сънища, повишаване на пулсовата честота с или без повишаване на артериалното кръвно налягане, недобро представяне на работното място, синдром на сухата уста, гастроезофагеална рефлуксна болест, проблеми с паметта, инсомнии и парасомнии, сутрешно главоболие, ноктурия и др.

В настоящия дисертационен труд се цели проучването на ефективността на диагностичните и терапевтични подходи за подобряване качеството на живот при пациенти с хъркане и обструктивна сънна апнея и патологичен дентален статус. Тематиката е актуална, предвид наличието на голям брой пациенти с метаболитен синдром, хипертония, мозъчно-съдова болест и други заболявания и обструктивна сънна апнея и хъркане. При тези пациенти се установява силно влошено качество на живот, както и социално-значими проблеми, свързани с ежедневната им трудова дейност. Денталната сънна медицина е най-бързо развиващата се поддисциплина от домена на специалността Дентална медицина. Тя се появява вследствие на професионалното убеждение на лекарите по дентална медицина, че е необходимо техни пациенти, проявяващи симптоми за нарушение на дишането по време на сън (каквото е и ОСА), да бъдат изследвани и лекувани адекватно. Такива пациенти обикновено посещават практиката на своя зъболекар за диагностика и лечение не на обструктивната сънна апнея, а на нарушенията, които са последица от нея. Диагностиката и лечението на нарушенията на дишането по време на сън се пренебрегват от пациентите

4. Познаване на проблема

Видно е от представения за рецензия дисертационен труд, че докторантът д-р Людмил Матев, познава в детайли рисковите фактори за наличие на обструктивна сънна апнея – фамилна анамнеза за ОСА, мъжки пол, състояние на менопауза при жените, възраст (50 и повече години), затлъстяване, хъркане, краниофациална недостатъчност или анатомична предиспозиция в орофарингеалната област, раса, тютюнопушене и употреба на алкохол, прием на определени лекарства.

Докторантът познава задълбочено и стриктно спазва всички стандарти и гайдлайни за диагностика и лечение на пациенти с нарушения от областта на протетичната дентална медицина и дентална сънна медицина (American Dental Association, ADA – Американската дентална асоциация; American Academy of Dental Sleep Medicine, AADSM – Американската академия по Дентална сънна медицина; American Academy of Sleep Medicine, AASM – Американската академия по медицина на съня; European Academy of Dental Sleep medicine, EADSM – Европейската академия по дентална сънна медицина). Демонстрирани са и широки познания за стадите на съня и приложението на дентални интраорални апарати. Спазени са и разпоредбите за водене на документацията на изследваните и лекуваните пациенти.

За да изясни проблема, докторантът д-р Матев е структурирал 5 задачи, описани в глава Втора на представения за рецензиране дисертационен труд. Чрез тях е достигната целта на дисертацията. Докторантът е показал сериозен интерес и познава в дълбочина проблема, предвид факта, че по професия е лекар по дентална медицина и адекватно може да оцени влиянието на патологичния дентален статус върху състоянието на пациенти със сънна апнея. Отделено е внимание на предимството на метода на полиграфията, който се извършва у дома на пациента, предвид разразилата се през 2020г. пандемия от COVID-19.

5. Методика на изследването

Секцията Методология е разписана на 8 страници, като е направено подробно описание на броя пациенти, включени в проучването, диагностичната апаратура и методите, които ще бъдат използвани в хода на изследванията. Ясно са описани какви показатели ще бъдат изследвани за всеки пациент с проблеми с форма на обструктивна сънна апнея и хъркане, както и критериите за подбор – включване в и изключване от изследването.

В хода на написването на дисертационния труд, от докторанта са извършени клинични прегледи на 120 пациенти за установяване на денталния статус. По задача Първа и Втора пациентите са обследвани и от специалист-оториноларинголог, с оглед установяване на статуса на ринофарингеалната област. По Трета и Четвърта задача са сравнени функционалните показатели на дишането и качеството на живот при 120 пациенти преди и след прилагането на интраорален апарат и CPAP-терапия за лечение на обструктивна сънна апнея. Докторантът е определил 3 групи – проведено лечение с интраорален апарат (30 пациенти), проведена CPAP-терапия (71 пациенти), група пациенти без проведено лечение (19 пациенти)

Ясно са описани диагностичните критерии от денталния преглед, които позволяват или не, лечението с интраорален апарат. Отделено е внимание и на включването на

специалист-оториноларинголог в диагностиката на тези болни. Методиките, които са използвани в представения труд са адекватни за всяка поставена задача. Резултатите са подложени на задълбочен статистически анализ и са онагледени добре с таблици и фигури. Вписан е и номерът и датата на полученото разрешение от Комисията по етика на научните изследвания при МУ-Варна.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е написан ясно, в много добър научен стил. Съдържа 165 страници и е онагледен с 81 фигури, 6 таблици и 3 приложения. Структуриран е правилно и съдържа разделите: Въведение, Литературен обзор, Цел и задачи, Методология, Резултати и обсъждане, Изводи, Заключение, Приноси, Използвана литература, Приложения.

Докторантът е достигнал до 14 извода, които считам за такива с важно значение за задълбочаване и потвърждаване на научното знание по темата на дисертационния труд. Библиографската справка към представения за рецензия дисертационен труд се състои от 332 източника, от които 7 са на кирилица и 325 на латиница.

7. Приноси и значимост на разработката на науката и практиката

Приносите, до които е достигнато в дисертационния труд, са:

Проблемът на обструктивната сънна апнея не трябва да бъде пренебрегван. Само навременната диагностика и адекватното лечение може освен да подобри значително качеството на живот на пациентите, но и да ги предпази от негативните последици на обструктивната сънна апнея върху други органи и системи на човешкия организъм. Докторантът е обособил 4 приноса с научно-приложен, 4 с оригинален, 4 с потвърдителен и 2 с приложен характер.

Що се отнася до приносите с научно-приложен характер, д-р Людмил Матев ясно ги описва: за пръв път в страната е направена оценка на честотата, рисковите фактори, диагностиката, лечението и качеството на живота на пациенти с обструктивна сънна апнея, при които е налице и дентална патология. Направен е и критичен анализ на използването на интраорални апарати за лечение на обструктивната сънна апнея. Отделено е и специално внимание на важността лекар по дентална медицина да присъства в диагностичния и лечебен екип при такива болни. Наблегнато е и върху значението на връзката лекар по дентална медицина – зъботехник при изработката на интраоралните апарати.

Приносите с оригинален характер показват, че за първи път в страната се изследва качество на живот на пациенти с обструктивна сънна апнея, лекувани с интраорални апарати. За първи път са изследвани и рисковите фактори за хъркане и обструктивна сънна апнея при пациенти с патология в зъбния статус. За първи път е приложено и диагностициране на пациенти със съмнения за сънна апнея с полиграфски апарат. Доказано е и значението на оста оториноларинголог – лекар по дентална медицина при диагностицирането и лекуването на пациенти с обструктивна сънна апнея и хъркане.

Докторантът е посочил, че приносите с потвърдителен характер потвърждават ролята на мултидисциплинарността на медицинските екипи при диагностицирането на заболявания в близки анатомични области. Потвърдено е и заключението, че интраоралните апарати са добро лечебно средство при леките форми на обструктивната сънна апнея, както и че, индивидуално изработените апарати по отпечатъци от протезното поле на пациента, трябва да се предпочитат пред фабричните. За теста с полиграфски апарат отново се доказва, че е достатъчен за диагностициране на пациенти с лека форма на обструктивна сънна апнея.

Д-р Матев е отбелязал, че в хода на написването на дисертационния труд, са достигнати и приноси с приложен характер – разработен е диагностично-терапевтичен алгоритъм при възрастните пациенти с хъркане и обструктивна сънна апнея, които имат патологичен дентален статус. Налице е разработването на критичен анализ на полиграфията при пациенти с дентална патология.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са 3 пълнотекстови публикации, 2 от които са отпечатани в международни списания. Обемът на научните статии във връзка с дисертационния труд е напълно достатъчен и съответства на законовите изисквания за дисертационен труд.

9. Лично участие на докторанта

Д-р Людмил Матев водещ автор в направлението на изследванията, което показва и неговият личен принос. Работил е и заедно с други клиницисти, което доказва способността му да работи в екип.

10. Автореферат

Авторефератът по дисертационния труд представя съдържанието му в съкратен вид и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и нормативната уредба на МУ-Варна. Ясно са отразени основните резултати, изводи и приноси на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научно-теоретични и научно-практични приноси, които представляват актуален и оригинален принос в науката. Това отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на закона и Правилника на Медицински университет – Варна. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

Дисертационният труд показва, че докторантът д-р Людмил Христов Матев притежава задълбочени теоретични познания и професионални умения по научна специалност “Ортопедична стоматология“, в професионално направление 7.2, Стоматология, област

на висше образование 7. Здравеопазване и спорт. Демонстрирани са качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА** оценка на дисертационния труд на тема **“Подобряване на качеството на живот на пациенти с хъркане и обструктивна сънна апнея чрез интраорални устройства“**, ще гласувам с „ДА“ и предлагам на почитаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на д-р Людмил Христов Матов в докторска програма **“Ортопедична стоматология“**, в професионално направление 7.2. Стоматология, област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт.

24.01.2022 г.

Рецензент:

Проф. д-р Стефан Василев Пеев, д.м.н.

Декан на Факултета по Дентална медицина,

Катедра по „Пародонтология и дентална имплантология“,

Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна